

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

גליון, והכרות אישית והתאמות בגן

כל מה שחשוב לדעת במקום אחד!

פתח דבר

מה במסמך?

קטגוריות

הטרמה

היכרות
מוקדמת

ביסוס
אקלים חינוכי
ותחושת שייכות

ביסוס תהליכי
מעקב והערכה

ביסוס תקשורת
טובה
עם ההורים

יצירת רצף
חינוכי טיפולי

כלים להתארגנות
עצמית ללמידה

התאמות בצירי הכלה שונים

התאמה
ארגונית

התאמה
פיזית וחושית

התאמה
רגשית חברתית

התאמה
פדגוגית

פנייה אישית למנהלת הגן

עבודתך המסורה והמקצועית
היא אבן יסוד בקידום חינוך הוגן ומכיל

הטקסט כתוב בלשון נקבה
אך פונה באופן שווה לשני המינים

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים של ימים
כלים של ימים

מה במסמך?

במסמך זה בחרנו פעולות שונות שכדאי לבצע בתחילת השנה. פעולות שיסייעו ביצירת סביבה מכילה ותומכת, המאפשרת לכל תלמיד ותלמידה לממש את זכותם ללמידה משמעותית ולהתפתחות מיטבית. ההמלצות במסמך זה מכוונות עבור תלמידים עם קשיים ומוגבלויות כחלק מהמגוון החברתי בכיתת הגן ההטרוגנית

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

פתח דבר

מנהלת גן יקרה ,

להטרוגניות יש ערך חברתי וערכי רב, והיא תמונת מראה של החברה בכללותה. ההטרוגניות באופן טבעי מביאה עימה גם אתגרים שלהם אנחנו מבקשים להתייחס ולתת מענה במהדורה מיוחדת זו.

כל תלמיד וכל איש צוות הוא עולם ומלואו. לכל אחד ואחת קצב הסתגלות והתקדמות שונה, וכתוצאה מכך - אין פתרון אחיד. גמישות, רגישות והתאמה לצורכי התלמידים והצוות הן המפתח להצלחה.

את זו שנמצאת בלב העשייה החינוכית ומכירה את תלמידייך טוב יותר מכל אחד אחר. אנחנו מוקירות אותך ואת עבודתך ומאמינות שרק את תדעי מה מההמלצות מתאימות לך לתלמידייך, מה כבר קיים בשגרת עבודתך ומה יש ביכולתך להוסיף.

ההצעות במסמך זה מבקשות לשמור על איזון בין מתן מענה מידי לצורך לבין תמיכה ועידוד לעצמאות של התלמיד. אין לנו ספק שבניית תשתית איתנה בתחילת השנה תישא פירות לאורך כל השנה.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

היכרות מוקדמת

היכרות מעמיקה עם צורכי התלמיד ועם הדרישות הסביבתיות המיטיבות עימו בראשית השנה מאפשרת היערכות מיטבית אשר תפחית את החששות של כלל השותפים – התלמיד, ההורים והצוות החינוכי והטיפול.

«איסוף מידע מקיף ומדויק מאפשר תכנון של ההתאמות הנדרשות במרחבי הלמידה השונים - ויצירת סביבה בטוחה ומקבלת מהיום הראשון.

המלצות לכלים מעשיים:

«**מפגש מקדים עם ההורים ועם הצוות המקצועי התומך**, הממוקד במידע חיוני ההכרחי לתפקוד מיטבי של התלמיד. מפגש כזה מאפשר למנהלת הגן לראות את התלמיד בשלם, להבין את היכולות התפקודיות השונות שלו ואת האתגרים עימם הוא מתמודד בחיי היום יום ולחשוב על פתרונות ואסטרטגיות שונות היכולים לסייע בתפקודו. ולהורים - מפגש כזה מייצר תחושת ביטחון שהצוות החינוכי מכיר את ילדם מעבר לקושי או למוגבלות שלו.

«**בירור עם ההורים על מידע חיוני** כגון חוזקות התלמיד, תחומי עניין, אתגרים, רגישויות, אסטרטגיות שעובדות עבורו, וכל מידע אחר הכרחי שיסייע בקליטה מיטבית של התלמיד וחשוב שמנהלת הגן תדע.

«**מפגש אישי מקדים עם התלמיד** להיכרות הדדית וליצירת חיבור ראשוני. המפגש יאפשר למנהלת הגן לגלות חוזקות ותחומי עניין. לתלמיד - מפגש זה מאפשר לו להכיר את הצוות החינוכי ואת הסביבה הפיזית של הגן.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

היכרות מוקדמת

בניית "תיק תלמיד" שיתעדכן במהלך השנה על פי צורך. התיק כולל מידע רלוונטי על התלמיד ועל ההתאמות הנדרשות לו: בריאותית, פיזית, לימודית, רגשית וחברתית. חשוב לצרף גם את המלצותיהם של אנשי המקצוע השונים ושל ההורים. תיעוד מסודר ונגיש של המידע שנאסף, באופן שיהיה זמין לאורך השנה, ועדכנו באופן שוטף בידע חדש על התלמיד וצרכיו. מומלץ לצרף את התח"י או תוכנית ההתערבות, לרבות מעקב שיטתי אחר יישומה.

הכנת הסביבה הפיזית

סביבה פיזית מותאמת ומונגשת תומכת בלמידה ומפחיתה חסמים כגון עומס חושי, מוגבלות תנועתית ומספקת תחושת ביטחון ויציבות החיונית במיוחד בתחילת השנה.

המלצות לכלים מעשיים:

«**הנגשת מרחבי הגן** באופן שיאפשר תנועה חופשית עבור תלמידים הזקוקים להנגשה תנועתית. חשוב לוודא כי כל המרחבים הפתוחים לתלמידים יהיו נגישים לתלמידים וכן חדר השירותים. אם יש בעיית נגישות, יש להיערך באופן מתאים ולבקש ייעוץ של מומחה תחום מוגבלות פיזית. במידת הצורך ניתן להיעזר בהנגשת ריהוט פרטני ממשרד החינוך.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

היכרות מוקדמת

«יצירת מרחב זמין להתארגנות ולרגיעה. מרחב שכזה יכול לשמש עבור התלמיד מרחב בטוח לוויסות ולשחרור מעומס ולחץ במהלך יום הלימודים. ניתן להשתמש בכריות נוחות, אוזניות מבודדות רעש או חפצים למישוש המסייעים לתלמידים בהרגעה עצמית.

«תכנון מקדים של מיקום הישיבה של התלמידים עם קשיים או מוגבלויות תוך התחשבות בגורמים כגון קרבה לגננת, מרחק ממקורות הסחה, קלות יציאה מהגן בעת הצורך, ישיבה ליד תלמידים שיכולים לסייע והתחשבות בצרכים חושיים מיוחדים (רגישות לאור, לרעש וכו').» הכול - תוך שמירה על רגישות לשינוי והתאמה לצרכים המשתנים ולהעמקת ההיכרות.

«במידת האפשר יש לשתף את התלמידים עם מוגבלות פיזית ולאפשר להם בחירה מתוך הציווד והריהוט הנמצא בגן, המתאים להם לשימוש במרחבים השונים ובפעילויות השונות. היכרות והתנסות מוקדמת של התלמיד עם המוגבלות הפיזית באזורים ובמרחבים השונים לפני תחילת שנת הלימודים יכולה לסייע לו בתחושת הביטחון והעצמאות.

הרחבה בנושא זה ראה בפרק התאמה פיזית סביבתית

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

ביסוס אקלים חינוכי ותחושת שייכות

בניית אקלים גני מכיל

למה זה חשוב?

יצירת אווירה מקבלת ומכילה בימים הראשונים, מניחה את היסודות לבניית אמון עם הסביבה וליצירת קשרים חברתיים מוצלחים ולביסוס תחושת מוגנות. אקלים חינוכי מכיל לצד בניית כללים להתנהלות גנית חיוניים לתלמידים חדשים או לקבוצה חדשה, אולם תהליך זה חשוב גם כשמדובר בקבוצה הממשיכה באותו הרכב. חופשת הקיץ מייצרת לעיתים נתקים, ויש צורך בביסוס מחודש של האקלים הגני ושל כללים להתנהלות גנית המבטיחה תחושת מוגנות של כלל התלמידים.

המלצות לכלים מעשיים:

«**קיום פעילויות היכרות המדגישות את הייחודיות לצד השייכות** של כל תלמיד לגן. עבור תלמידים עם קשיים ומוגבלויות, מומלץ לנהל שיחה מקדימה כדי לסייע להם בהסתגלות ותחושת בטחון.

«**ניהול שיח פתוח על שונות** כמקור לעושר חברתי ולימודי תוך הדגשת ההשפעה החיובית האפשרית של השונות על האקלים הגני. ניתן לאפשר לתלמיד, להוריו ולמומחית התחום לדבר על מאפייני המוגבלות ועל דרכי התנהלות בקרב ילדי הגן או הוריהם. תהליך זה צריך להיעשות בהתייעצות עם יועצת או פסיכולוגית הגן ועם מומחית התחום במתי"א (במידה והתלמיד זכאי לשרותי חינוך מיוחדים).

«**שילוב של משחקים המזמנים הצלחה** לכל המשתתפים, וניצול הזדמנויות שונות לשיח גני אודות ערכים של קבלה, נתינה וכבוד.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

ביסוס אקלים חינוכי ותחושת שייכות

«יצירה משותפת של "ספר כללים" המבוסס על ערכים של קבלה, נתינה, כבוד הדדי ועזרה הדדית כדי לחזק את תחושת האחריות של התלמידים לאווירה בגן ואת תחושת השייכות.

יצירת תחושת שייכות

תחושת שייכות היא בסיס חיוני להתפתחות רגשית, חברתית ולימודית. היא בונה תשתית איתנה לחוסן, אמון, דימוי עצמי חיובי ומסוגלות עצמית. תלמיד עם קשיים או מוגבלויות חש לעיתים תחושה של בדידות מכלל הקבוצה. יש לשים דגש מיוחד לפעילויות שיסייעו לו להרגיש רצוי ושייך.

המלצות לכלים מעשיים:

«בניית קבוצות למידה קטנות עם תלמידים עימם הוא יכול להרגיש ביטחון.

«הצעה של מגוון תפקידים המתאימים ליכולות ולתחומי העניין של כלל התלמידים. יש להימנע ככל שניתן ממצב שבו התלמיד המתקשה מקבל רק תפקידים טכניים ושוליים ולהקפיד להציע לו תפקידים שיגבירו את תחושת הערך העצמי שלו וידגישו את חוזקותיו ואת תחושת המשמעות של התפקיד עבור הכלל, לדוגמה: הובלת משחק, טיפוח הגינה, הצגת תחביב, עזרה לחבר.

«פעילויות גניות על ערך הקבלה וכבוד הדדי בהן מומלץ להשתמש במילה אנחנו": בגן שלנו אנחנו מקבלים את כולם, "במקום": תקבלו את "...תוך הדגשת המסר שהשוונות היא זו ההופכת את הגן למיוחד, ושכל תלמיד צריך להרגיש שייך.

«התאמת הציוד לתלמיד והנגשת המרחבים השונים ישפיעו אף הם על ההשתתפות ותחושת השייכות של התלמיד.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

הטרמה

הנגשת המידע

סדר היום בגן עמוס ידע ופרטים – תחומי דעת שונים, מרחבים שונים, אנשי צוות שונים, וזה עוד לפני השינויים המתרחשים בשל מציאות משתנה (טקסים, חגים, אזעקות, מצב חרום, היעדרות אנשי צוות ועוד).

בנוסף יכולת ההסתגלות של תלמיד עם מאפיינים שונים (ניהול זמן, הפרעות תקשורת, חרדות) להתאים את עצמו לסדר היום בגן לוקה בחסר. לכן, מידע מונגש, ממוקד, ברור ומותאם אישית מקדם עצמאות אצל התלמידים, מפחית חרדה בשל עומס המידע שאיתו הם צריכים להתמודד ומשפר את יכולת ההסתגלות.

המלצות לכלים מעשיים:

«**הצגת סדר היום באופן המותאם לצורכי התלמיד** (למשל: שימוש בתמונות חזותיות מחיי הגן, שימוש בצבעים או סמלים ועוד)

«**הטרמה אישית באמצעות הדגשה מילולית של מעברים בין פעילויות**, לפני הזמן הצפוי "עוד מעט אנחנו מסיימים את המשחק ועוברים למפגש", "כדאי שתתחיל לסיים". ניתן להשתמש גם בשעון חול או בטקס קבוע (כמו סימן מעבר)

«**הצגה חזותית של סדר היום וסימון**, לאורך היום, של מה כבר נעשה.

«**כשמתרחש שינוי בסדר היום, מומלץ להודיע עליו בכמה ערוצים** (הודעה כתובה להורים, תזכורות בעל פה, תזכורות חזותיות ועוד).

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

כלים להתארגנות עצמית ללמידה

תמיכה בהתארגנות לקראת פעילות

רכישת אסטרטגיות התארגנות כבר בשלב ההסתגלות מבססת הרגלים ושגרות יעילות ומקדמת עצמאות ותחושת מסוגלות. לצד הסיוע של הגננת לתלמיד, חשוב לסייע לתלמידים לרכוש אסטרטגיות עצמאיות. כשכל אנשי הצוות הנמצאים בגן פועלים באופן עקבי ומתואם, התלמידים חווים יציבות ובהירות שמקלות על ההסתגלות. יש תלמידים העלולים לגלות קשיים בהתארגנות בשל מאפייני המוגבלות או בשל היבטים רגשיים נלווים, ויש להקנות להם כלים שיאפשרו את פיתוח העצמאות שלהם בהתמצאות בסדר היום.

המלצות לכלים מעשיים:

- «**כרטיסים חזותיים המפרקים משימות מורכבות לרכיביהם** (לדוגמה: התארגנות לקראת ארוחה, התארגנות בשירותים, ארגון ציוד לקראת פעילות).
- «**שגרות קבועות**, ברורות ומובנות וזמן להתארגנות כחלק משגרה.
- «**מתן זמן התארגנות במעברים** ובין פעילויות שונות בגן.
- «**תיווך בהתמודדות והבנת מצבים מאתגרים** (פישוט הסיטואציה/המשימה, הבחנה בין עיקר לטפל).
- «**שימוש בעזרים דיגיטליים או פיזיים** כמסייע בתהליכי למידה בגן ובבית(שימוש באייפד, שעון דיגיטלי, שעון חול, תזכורת טלפונית ועוד).
- «**הכוונת התלמידים באמצעות מחוון לבצע "בדיקה עצמית"** שתאפשר התנהלות עצמאית בתחילת יום ולפני כל פעילות לברור אישי -האם ביצעתי את המשימה / הצלחתי ?האם תליתי את התיק והנחתי את הבקבוק במקום ?תרגול רצף ההתארגנות וקיום בקרה בעזרת תומכי זיכרון ויזואליים.
- «**חיבור עם חבר מהגן** שיוכל לסייע בהתארגנות יעילה. חשוב לוודא שחברות זו נעשית באופן מכבד ומעצים.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

כלים להתארגנות עצמית ללמידה

סיוע בארגון הצידוד

למה זה חשוב?

ארגון יעיל של הצידוד מפחית עומס קוגניטיבי ומאפשר פניות ללמידה. הדבר מיטיב במיוחד לתלמידים עם קשיי התארגנות או קשיים בתפקודים ניהוליים.

המלצות לכלים מעשיים:

«ארגון התיק, הבקבוק האישי והצידוד האישי לגן. חשוב לשלוח את רשימת הצידוד להורים כדי שיסייעו בארגון הצידוד בבית.

«הקצאת מקום קבוע, אישי ונגיש לאחסון ציוד: מגירות אישיות, מתלה לתיקים, מתלה למעילים ותרגול רצף הפעולות להתארגנות. ניתן להיעזר בכרטיסים חזותיים. «שימוש באמצעי עזר מותאמים המסייעים לארגון, לדוגמה: כרטיסיית התארגנות עם מדבקות צבעוניות לפעילות בוקר, שימוש בצבעים לשם הבחנה בין פעילויות ומשימות אישיות.

«הכוונה לשימוש ב"דיבור עצמי" = ללמד את התלמידים להשתמש במשפטים חוזרים שיסייעו להם בהתארגנות עשוי להיות יעיל. למשל: "קודם אני תולה את השם בכניסה לגן, אח"כ אני אומר בוקר טוב".

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

יצירת רצף חינוכי טיפולי

תיאום ועקביות

העברת מידע מדויק לצוות החינוכי מבטיחה רצף חינוכי לימודי וטיפולי ותחושת ביטחון לכלל התלמידים.

כשכל הצוות בגן פועל באופן עקבי ומתואם, התלמידים חווים יציבות ובהירות שמקלים על ההסתגלות ויוצרים אמון.

המלצות לכלים מעשיים:

«**מומלץ לקיים ישיבת צוות בתחילת שנה** למטרת שיתוף במידע חיוני ולתיאום התנהלות אחידה.

«**הגדרת דרכי תקשורת יעילים** המקובלים על אנשי הצוות השונים שיאפשרו שיח זמין, נגיש ובטוח וקביעת מפגשים קבועים במהלך השנה.

«**עדכון הצוות החינוכי והטיפול**, בהתאמה לכללי האתיקה, במידע רלוונטי אודות תלמיד/ים בגן.

«**מומלץ להגדיר את התפקידים השונים** של הצוות התומך בתלמיד והגברת המודעות למענה הניתן על ידי כל אחד מאנשי הצוות.

ליווי ותמיכה של הצוות החינוכי

תמיכה רגשית ומקצועית בצוות החינוכי מקדמת את איכות הלמידה ואת הניהול היעיל של הגן ומבססת תחושת שייכות ואחריות משותפת.

המלצות לכלים מעשיים:

«**זמינות להתייעצות ותמיכה של הצוות** בעת הצורך ושיתוף בהצלחות. במידת הצורך ניתן להתייעץ גם עם גורמי תמיכה של הגן כגון יועצת חינוכית, פסיכולוגית הגן, גננת שילוב וצוות מתי"א.

«**מפגשי משוב קבועים** עם הצוות החינוכי והטיפול ליישום תוכנית ההתערבות ומעקב.

«**יצירת "בנק רעיונות" משותף של אסטרטגיות** שעובדות עם תלמידים מסוימים, כך שכל הצוות החינוכי יוכל לתרום מנסיונו ולהיעזר בניסיון של אחרים.

«**במידת הצורך חשוב להיעזר במומחי התחום מהמתי"א** בנוגע למאפייני המוגבלות וההתאמות הנדרשות.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

ביסוס תקשורת טובה עם הורים

שיתוף פעולה הדוק עם ההורים מקדם המשכיות ועקביות בין המרחב הגני לבין המרחב הביתי.

למאפייני השיח עם ההורים בתחילת שנה יכולה להיות השלכה על התקשורת ועל שיתוף הפעולה לאורך השנה כולה. הורים זקוקים לוודאות שמנהלת הגן מאמצת גישה רחבה הרואה את הילד בשלם, ולא דרך פריזמה מצמצמת המתמקדת בקשיים או במוגבלות שלו. שיח פתוח יאפשר להעמיק את הבנת הצרכים של התלמיד ולהתאים את האסטרטגיות הטיפוליות וארגון מיטבי של הסביבה.

המלצות לכלים מעשיים:

«קביעה של ערוצי תקשורת נוחים המקובלים על כולם.»

«מפגש ראשוני בתחילת השנה לביסוס שיח פתוח ואפקטיבי. בשיח זה חשוב לעודד את ההורים לספר על ילדם. ניתן להשתמש בשאלות פתוחות כגון "מה חשוב לכם שאדע עליו?" "מה עוזר לו בעת קושי?"»

«שיתוף בהצלחות ובאתגרים באופן מאוזן כבר מהימים הראשונים. חשוב להימנע ממסרים כלליים או שיפוטיים ולנסח תקשורת ברורה, עניינית ומכבדת. «הקשבה לידע ולתובנות העולים מהבית לאופן הסתגלות התלמיד לגן כבר בימים הראשונים.»

«מומלץ להתחיל את השנה, עם "שיחת טלפון מחזקת" להורים (במהלך השבועיים הראשונים), שיחה קצרה שמטרתה לשתף במשהו חיובי שנצפה.

«חשוב לבקש גם מהצוות הטיפולי בתאום עם מנהלת הגן, ליצור קשר טלפוני

עם ההורים בתחילת שנה, להציג את עצמו ולזמן למפגש היכרות.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

ביסוס מהלכי מעקב והערכה

תהליכי מעקב שיטתי החל מתחילת השנה מייצרים תרבות ארגונית מקדמת הכלה . מהלך בקרה שיטתי מאפשר זיהוי צרכים מתפתחים . התאמת המענים ושינוי בעת הצורך בזמן אמת והכנה למצבים שעלולים להיות מאתגרים או מתסכלים מקדמים התמודדות יעילה במהלך השנה.

המלצות לכלים מעשיים:

«ביצוע תצפית לשם הערכה תפקודית ראשונית, המאפשרת תכנון ובניית תוכנית התערבות ואת מהלכי הפעולה בהתאם.

«קביעת מועדי בקרה והערכה להמשך השנה.

«זיהוי נקודות חוזק ואתגרים בשגרת היום כדי לסייע בבניית תוכנית ההתערבות.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

התאמה פיזית וחושית

סביבה פיזית מותאמת במרחבי הגן השונים, משפיעה על תחושת הביטחון, יכולת התלמיד להשתתף בלמידה, שמירה על ערכות וריכוז לאורך זמן. התאמות סביבתיות קטנות יכולות לחולל שינוי משמעותי בחוויית הלמידה של תלמידים עם קשיים ומוגבלויות. חשוב לתת את הדעת על היבטים הבאים:

סביבה מוכרת וקבועה: סביבה הכוללת שגרה ברורה ומוגדרת חשובה ליצירת וודאות, לקידום עצמאות מסייעת בקידום תפקודים ניהוליים ומפחיתה חרדה. במידה וחל שינוי בסביבת הלמידה, מומלץ לתווך זאת לתלמידים מוקדם ככל האפשר.

הפחתת גירויים: צמצום הגירויים הסביבתיים במרחב, כגון רעש, אורות חזקים, גווני צבעים, תאורה או עומס חזותי מאפשר שהייה רציפה במרחב, מיקוד איכותי וביסוס קשב. סביבה רגועה ושקטה תסייע לתלמידים להתרכז וללמוד.

מומלץ לאפשר לתלמידים הזקוקים לכך להשתמש באמצעים מפחיתי רעש כגון אוזניות.

מיקום אסטרטגי: חשוב להושיב את התלמיד במיקום אסטרטגי בזמן המפגש ובקבוצה המאפשר לו לראות את איש הצוות, הבעותיו ושפת גופו. בנוסף חשוב שיראה את העזרים בהם איש הצוות משתמש, ישב במקום שמקנה לו ביטחון, ובקרבת תלמידים תומכים שיאפשרו לו מעורבות פעילה בתהליכי הלמידה והעשייה. בנוסף, לאפשר מעבר קל, בטוח ועצמאי בין מרחבי הגן השונים.

הנגשה: חשוב להנגיש את הסביבה הלימודית עבור התלמיד ולספק לו עזרים מותאמים שיסייעו לו בלמידה כגון: מכשירי כתיבה מותאמים, אמצעי הגדלה, עזרים להתארגנות, מרחב פתוח לתנועה חופשית וריהוט מותאם במידת הצורך.

כדאי להשתמש באמצעי תקשורת חזותיים כמו לוחות זמנים מצולמים, תזכורות חזותיות וכללי התנהלות כתובים.

חשוב לציין שיש כיום במתאי"ות מומחיות תחום הנגשה ומומלץ לפנות להיוועצות בכל הנוגע לארגון מרחב לימודי מונגש.

עזרים טכנולוגיים: עבור תלמיד המשתמש בעזרים טכנולוגיים, חשוב לבדוק שהם פועלים כראוי וזמינים לשימוש בעת הצורך. לדוגמה: טעינה, תיקון או התאמה מסוימת.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

התאמה פדגוגית

התאמות פדגוגיות מאפשרות לתלמיד עם צרכים מיוחדים להביע את ידיעותיו, להתמודד עם אתגרים לימודיים ולחוות הצלחות. התאמות אלו אינן בגדר "הנחות", אלא דרכים לגשר על פערים, להסיר חסמים ולאפשר לתלמיד להתמודד עם המשימות באופן שמתאים ליכולותיו. חשוב להפעיל שיקול דעת ולבחון מהן ההתאמות הפדגוגיות הנדרשות לכל תלמיד ומהם ההיבטים שבהם רצוי שהתלמיד יפעל בהתאם לנעשה בגן כדי להבטיח למידה והמשך התפתחות.

חשוב לתת את הדעת על היבטים הבאים:

פרקטיקות הוראה: מומלץ להתאים את דרכי ההוראה לאפיונים הייחודיים של התלמיד

ולהשתמש במגוון ערוצים בתהליך

ההוראה - ערוצים חזותיים, שמיעתיים, תחושתיים ועוד. במידת הצורך יש לאפשר זמן

מותאם לביצוע והשלמת

המשימות, להנגיש את הידע, לחלק הוראות מורכבות, להדגיש מידע חשוב ועוד.

למידה תוך התנסות פעילה, חיבור למצבי חיים ולעולמו של התלמיד, תרגול באמצעות חזרות מגוונות ומשחקי תפקידים.

הנגשת תוכן: תווך, המחשה והדגמה לקראת הפעילות, במהלכה ובסיומה באמצעות:

➤ תווך של הידע והמושגים הנדרשים להשתתפות בפעילות.

➤ הצגת תכנים, משימות והסברים בדרגות קושי שונות.

➤ פירוק משימות והוראות לשלבי משנה, פירוק שאלות לשאלות משנה.

שימוש בתומכי זיכרון: חשוב לבסס את ההוראה בעזרת תומכי זיכרון וחומרי לימוד

מותאמים כגון: מחוונים, כרטיסי ניווט,

טבלאות ותרשימים, תמונות וסמלים, הקלטות. כדאי להשתמש גם במארגנים גרפיים,

צבעים וסמלים לארגון וסיווג המידע.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

התאמה פדגוגית

גיוון בדרכי הערכה: מומלץ להשתמש במגוון חלופות בדרכי ההוראה וההערכה: אמצעי הבעה מילוליים, בניית מודלים,

מצגות, פרוייקטים, סרטונים ועוד באופן המאפשר לתלמיד להדגים את ידיעותיו בדרכים מגוונות ולחוות הצלחות.

תרגול ואימון: חזרה על התוכן הנלמד שוב ושוב ותרגולו כדי להבטיח הפנמה. חזרה ותרגול הם שינון חיצוני המחזקים את הזיכרון וההבנה.

הוראות ברורות ומדויקות: שימוש במגוון משלבי שפה, תוך התאמה לרמת התפקוד השפתי מחד ותוך חשיפה למשלבים גבוהים יותר מאידך:

○ פישוט לשוני אך לא דלות לשונית (בהתאמה לגיל ולרמת התפקוד של התלמידים).

○ פירוש מילים קשות, שימוש במילים נרדפות, שימוש בדוגמאות.

○ דיבור בקצב מותאם תוך הקפדה על בהירות ושפה תקינה.

יש להימנע משפה מטאפורית, מהומור מורכב, מציניות, מדימויים, או מרמיזות. לדבר בצורה ישירה ומפורשת.

תיווך: חשוב לבחון מהו התיווך המתאים ביותר לתלמיד על מנת שיחווה הצלחות ותהליכי למידה עצמאיים, לדוגמה: תיווך בהובלה, תיווך מילולי, תיווך באמצעי עזר פיזיים, תיווך באמצעות איש צוות נוכח קבוע, תיווך במבט. התיווך יכלול רכיבים של הוראה מפורשת כגון שאילת שאלות, הדגמת תהליכי חשיבה בקול רם, קישור לידע קודם, הבהרת מושגים והקשרים. קיימת חשיבות להתאמת המידה של התיווך באופן שיאפשר את עצמאות התלמיד.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

התאמה רגשית חברתית

תמיכה רגשית חברתית מהווה בסיס חיוני להצלחה לימודית ולהתפתחות תקינה. תלמידים עם קשיים או מוגבלויות חווים לעיתים קרובות קשיים חברתיים, דחייה או תחושת בדידות, ולכן תמיכה זו חיונית עבורם.

חשוב לתת את הדעת על ההיבטים הבאים:

תמיכה רגשית: אמפתיה, הבנה ולגיטימציה של הקשיים הרגשיים של התלמיד יוצרת אווירה בטוחה ותומכת שבה הוא יוכל לבטא את רגשותיו ולבטוח בתגובת הסביבה. חשוב להציע מסגרות זמן קבועות שיאפשרו לתלמיד לבנות קשר אישי בתחילת השנה ולאפשר המשכיות במהלך השנה באמצעות שיחה אישית, הרגעה או הפניה לגורם מקצועי. היכרות מעמיקה וקשר משמעותי יסייעו לתלמיד להתמודד עם מצוקה, כישלון, הימנעות, הצלחה וחששות.

עידוד וחיזוקים חיוביים: חיזוקים חיוביים מעודדים התנהגות רצויה ומשמרים התנהגויות קיימות. חשוב לשים לב למגוון התנהגויות חיוביות לאורך היום ולתת עליהן משווא חיובי משקף ומיידי על מנת לשמר אותן. חשוב להתמקד בחוזקות, ביכולות ובהצלחות של התלמיד ופחות בקושי ובמוגבלות.

טיפול תחושת שייכות: תחילת השנה היא זמן מצוין להכרות ויצירת תחושת שייכות לגן, לקבוצה ולצוות הגן. מומלץ לשלב משחקים המחזקים את המשותף בין הילדים ומה מיוחד אותם (משחקים חברתיים, לדוגמה: לאן נושבת הרוח?) שימוש בספרי ילדים העוסקים בהסתגלות. חשוב מאוד לסייע לתלמיד להשתתף באופן פעיל במפגשים עם תלמידים אחרים בכל מרחבי הגן ולסייע לו בבניית אסטרטגיות לשימור הקשרים. יצירת קבוצות קטנות מאפשרת ביטוי אישי והפגנת יכולות ומחזקת את תחושת הבטחון והשייכות.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

התאמה רגשית חברתית

תיווך חברתי: חשוב לתווך לתלמידים סיטואציות חברתיות ולבדוק שהתלמיד שמע, נכח והבין את כל הפרטים בסיטואציה על מנת שיצליח להתמודד עם אירועים חברתיים יום יומיים. חשוב לטפח כישורים חברתיים ולעודד את התלמיד לתקשורת יעילה עם בני גילו, תוך יצירת קשרים חיוביים ותומכים. במקרים שבהם מזהים הדרה חברתית בגין הקושי או המוגבלות, חיונית תגובה חינוכית מיידית ובניית תוכנית תומכת תוך התייעצות עם הצוות התומך.

קשר אישי: קשר אישי של תלמיד עם מבוגר משמעותי משפיע על תחושת הביטחון והשייכות. בניית קשר אישי עם דמות משמעותית בגן תעמיק את ההכרות, תכיר את היכולות, מאפייני המוגבלות, רמת התפקוד, צרכים ייחודיים ותשמש כתובת לשיתוף, להתייעצות ולהכוונה, למילה טובה בתחילת יום וסיומו.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

התאמה ארגונית

יצירת תשתית ארגונית ברורה של כללים, שגרות עבודה וארגון המרחב מייצרים אצל התלמיד בהירות ומאפשרים לו תחושת ביטחון ויכולת מסוגלות.

חשוב לתת את הדעת על ההיבטים הבאים:

כללים ברורים: הגדרת כללים ברורים ועקביים להתנהגות בגן והקפדה על קיומם באופן עקבי עוזרת לתלמידים להבין את

הגבולות ולפתח התנהגות חיובית. עקביות מסייעת בבניית אמון ובתחושה שיש על מי לסמוך. מומלץ לגבש עם

התלמידים, בהתאם לרמת תפקודם, מספר מצומצם של כללים ברורים חיוביים וניתנים להשגה, להסביר את הרציונל

העומד מאחוריהם ואת ההשלכות של אי העמידה בהם באופן מובן לכל תלמיד ולהציג אותם באופן חזותי ובולט בגן. חשוב

להקפיד על יישום הכללים באופן עקבי.

ניהול הזמן: תכנון נכון של סדר היום תוך התחשבות במאפיינים הייחודיים של התלמידים יאפשר לכל תלמיד להשתתף לאורך זמן רב יותר. מומלץ לבנות סדר יום המאפשר שגרות, בחירה, למידה במרחב חיים, הפוגות מתוכננות לתנועה, התרעננות או איזון ורגיעה. חשוב לייצר גמישות מובנית המאפשרת הארכה או קיצור פעילויות בהתאם לצרכים שעולים.

ארגון תוכן: התוכן כולל ידע, מיומנויות וערכים הנובע מתחומי העניין של התלמידים והצוות. ארגון התוכן בגן צריך לתת מענה לצרכים של התלמידים (המלצות לתהליך זה נכתבו בפרק ההתאמה הפדגוגית).

ארגון מרחב: הלמידה בגן העתידי מתקיימת במגוון מרחבים – בתוך הגן, בחצר ובסביבה הקהילתית – מתוך הבנה שכל מרחב מזמן חוויות שונות ומשמעותיות. לצד מרחבים פעילים ועשירים בגירויים, חשוב ליצור גם פינה מוגנת ושקטה המאפשרת לכל תלמיד למצוא רגע של רגיעה, ויסות ותחושת ביטחון כאשר העומס גדול מדי. סביבה יציבה, צפויה ומובנית הנשענת על שגרות ברורות, מסייעת לילדים לחוות ודאות ולהפחית תחושות בלבול או חרדה. בעת שינויים במרחב או בשגרה, יש חשיבות רבה לתיווך מותאם לתלמידים, כדי לחזק את תחושת השליטה והשייכות שלהם.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

התאמה ארגונית

פרק ההתאמות הפיזיות מציע דוגמאות נוספות לדרכים בהן ניתן להפוך את הסביבה לגמישה ונגישה לכל תלמיד.

פרקטיקות למידה והוראה: תכנון מהלך הלמידה צריך לכלול התייחסות להרכבי הלומדים באופן שיאפשר לתלמידים עם הקשיים והמוגבלות לבטא את עצמם ולהציג יכולות. חשוב לאפשר פעילויות במגוון הרכבים (זוגות, קבוצות קטנות ופרטני) (המעודדים למידה עצמית, למידת עמיתים, שיח קבוצתי ועוד). חשוב להפעיל שיקול דעת בהרכב הקבוצות בהלימה לרמת התפקוד והיכולות של תלמידים עם קשיים ומוגבלויות.

תכלול העבודה המשותפת עם ההורים והצוות החינוכי:

חשוב ליצור מערכת תקשורת שוטפת עם ההורים והמטפלים לא רק סביב אירועים מאתגרים אלא במהלך כל השנה ולהפכם לשותפים בקבלת ההחלטות. לכן חשוב לקבוע ערוצי תקשורת קבועים ומוסכמים לצד תדירות קבועה לעדכונים שותפים, לשתף את הצוות וההורים בהצלחות ובאתגרים באופן שוטף ולא רק בעת משבר, לתאם ציפיות ולעדכן. חשוב להעביר טכניקות שמצליחות בגן לבית ולהיפך.

הבניית סדירויות של מעקב והערכה:

חשוב לנהל מעקב שיטתי ומתועד אחר התקדמות והצלחה של אסטרטגיות ההתאמה השונות ולהתאים את דרכי ההערכה לחוזקות ולקשיים של התלמידים.

פיתוח מודעות ותהליכי רפלקציה עם התלמיד:

יש לקיים תהליכי רפלקציה עם התלמיד על דרכי הלמידה המתאימות לו ולהיות מוכנים לעדכן ולהתאים את ההתאמות בהתאם למשוב ולהתקדמות. תיעוד מסודר של ההתערבויות, ההתאמות והתגובות של התלמיד לאורך זמן מאפשר לזהות דפוסים, לדייק את המענים ולשמר רצף חינוכי-טיפולי גם במעברים בין כיתות ומסגרות. הערכה מותאמת אינה מתבטאת רק בהתאמות בדרכי היבחנות, אלא בגישה כוללת המאפשרת לתלמיד לבטא את הידע והיכולות שלו בדרכים המתאימות לו ולהעריך את התקדמותו ביחס לעצמו ולא רק ביחס לנורמות כיתתיות או גיליות.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

פניה אישית למנהלת הגן

מנהלת גן יקרה,

חשוב לנו לפנות אלייך באופן אישי. לא רק התלמיד נמצא במרכז ההתבוננות שלנו אלא גם את. אנחנו רואות אותך, את המסירות, האכפתיות והמקצועיות המניעות אותך בעשייה החינוכית.

ימי פתיחת שנת הלימודים מביאים איתם התרגשות לצד עומס רגשי ומעשי. בתוך ההמולה והציפיות הרבות, חשוב לנו להזכיר לך - את לא לבד בתהליך הזה. כשם שאת שם עבור התלמידים וההורים, אנחנו מבקשים להיות עבורך.

הצעות לעקרונות מנחים לשנת הלימודים

נשתף כמה עקרונות שיכולים להנחות אותך בבניית שגרה בריאה עבורך ועבור תלמידייך:

1. חמלה עצמית תחילה

הכלה מתחילה בך. אפשרי לעצמך להיות לא מושלמת, לטעות ולהתחיל מחדש. חמלה עצמית היא המפתח להתמודדות ארוכת טווח עם האתגרים. זה בסדר להרגיש מוצפת לפעמים או לא בטוחה בדך. הכירי בכך שאת עושה את המיטב שלך במציאות הנוכחית.

*הצעה

שלבי ביום שלך "רגעי נשימה" קצרים 2-3, דקות של שקט, נשימות עמוקות או כתיבה קצרה של מחשבות, לדוגמה: אחרי רגע מאתגר (מפגש, אירוע, פעילות), כחי לעצמך זמן אישי לפני שתמשיכי הלאה.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

פניה אישית למנהלת הגן

2. שיתוף כמפתח להצלחה

את לא צריכה לדעת הכל בעצמך. אל תהססי לבקש את עזרת הצוות התומך העומד לרשותך בהתמודדות עם אתגרים מקצועיים ברמה האישית – יועצת הגן, מדריכה, מובילה, צוות תומך מהמתי"א (גננת שילוב, מטפלות ממוקצעות הבריאות והטיפול באמצעות אומנויות, מומחית תחום, רכזת השילוב). כולן יכולות לסייע לך. מעטפת תמיכה נוספת היא העמיתות שלך לעבודה, המהוות משאב יקר ערך של ידע וניסיון.

*הצעה

זוהי "שותפה למסע" – גננת ותיקה או אחת מנשות הצוות התומך שאת מרגישה בנוח לשתף אותה בכנות. קבעי איתה שיחה קצרה (אפילו 10 דקות) בעת הצורך, כדי לשאול שאלות או לשתף בדילמות. שותפה למסע " יכולה להפחית את תחושת הבדידות ולהעניק לך פרספקטיבה חדשה.

3. שימוש בכלים קיימים

אינך צריכה להמציא את הגלגל. משרד החינוך מעמיד לרשותך במרחב הפדגוגי ידע וכלים שיכולים לסייע לך בעבודתך. להרחבה:

[פורטל עו"ה /מרחב פדגוגי גני הילדים](#)

[פורטל עו"ה /חינוך מיוחד הגיל הרך](#)

[פורטל הכלה והשתלבות](#)

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף לחינוך הגיל הרך

אגף א' חינוך מיוחד
המנהל הפדגוגי, משרד החינוך

כלים שלובים

פניה אישית למנהלת הגן

*הצעה

הקדישי זמן להיכרות מעמיקה עם לפחות אחד מכלי הבינה המלאכותית. הפכי אותו ל"חבר הטלפוני" שלך.

4. צעדים קטנים, השפעה גדולה

במקום לנסות לפתור הכול בבת אחת, התמקדי בשיפורים קטנים ומדידים. לפעמים מספיקה התאמה קטנה אחת כדי לחולל שינוי משמעותי עבור התלמיד.

*הצעה

בסוף כל שבוע, צייני לעצמך הישג אחד או שניים שמעורר בך סיפוק, לדוגמה: הצלחתי לקיים מפגש אישי עם תלמיד שסייע לי להכיר את המשפחה שלו מזוית חדשה.

המלצות מעשיות להתארגנות בתחילת שנה

«**ארגון מידע רלוונטי**: רכזי את המידע במקום מסודר ונגיש שיהיה זמין לך בעת הצורך.

«**תכנון סדירויות עבודה קבועות**: מומלץ לקבוע מועדים לישיבות צוות לאורך השנה, פגישות

מעקב עם הורים וארועים גנים.

«**הגדרת דרכי התקשרות**: תיאום אופן העברת מידע שוטף לצוות הגן ולצוות התומך.

משאבים מומלצים

«[פורטל הכלה והשתלבות](#)»